

קיבוץ

כאשר אנתרופולוגים יוצאים ללמוד על תרבות של שבט זה או אחר, חוזרים הם בשלב ראשון של מחקרם לערוך רשימת מצאי (אינוונטר): רשימה מושלמת ככל האפשר, בסדר הגיוני ככל האפשר (לפחות לפי המגנטאליות המערבית) של הציוד, האבזרים, המאכלים והכלים של השבט. ברשימה שניה הם עורכים מילון בסיסי: המלים הקיימות בלשון השבט והמבנה המילולי של התיחות מלה לרעותה. אחר-כך, באוניברסיטה, הם עורכים הקבלה בין הדברים ומגיעים לתמונה מיצגת, פחות או יותר, אם גם לא מלאה דווקא, של התרבות הנלמדת.

הפואימה "קיבוץ", שהיא החלק הגדול בין שלושת חלקי הקובץ שלפנינו, עשויה כרשימת אינוונטר של "תרבות הקיבוץ", ובתוקף כך יכולה היתה לשמש מסמך אובייקטיבי והיסטורי למחקר אנתרופולוגי. הסדר הוא שהופך את הרשימה הזאת למסמך אישי, ולשירה: סדר הופעת הדברים, סדר אמירתם, סדר כתיבתם בינם לבינם, בתוך השיר, בתוך הצורה, בתוך השורה.

יש שהם מתחברים זה לזה בדרך האסוציאציה המקומית ("פטיש... משור... מסמר... קרשים..."), יש שהם מתחברים בדרך האסוציאציה הפסיכולוגית, האישית של המשורר: "בית השחי / הבוקר פתחנו / בור סילו / במחסן הצטיידות / בקלשון / ניגשתי לק"טוף פרי". יש גם שהם מתחברים באסוציאציה לשונית.

אהרן שבתאי הוא משורר של אובייקטים: זכרונו האוטוביוגרפי כרוך ומכורך בעצמים שסביבו ובמחשבות והרגשות שנתלו לעצמים אלה. יש איכות מדויקת מאד, אם גם לא בהכרח פיוטית, במסירת החוויה על-ידי מסירת הפריטים.

גם אמירת האמיתות הפשוטות, המחשבות, ההגדרות—אף כי יש בה פשטנות—יש בה מן היסודיות, הראשוניות הארציות של השירים-הרשימות.

* אהרן שבתאי: קיבוץ (שירים); הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1973; 94 עמ'.

המוטו עובר בעקיבות לאורך הפואימה, הן בתוכן הן בצורה ובמבנה: "אני אוהב מה שחי / ומה שנוכחי / אני אוהב עשייה" (ע' 44). כך הם השירים: אוהבים, אופטימיים, מעשיים, מתרחקים מסגנונות, הצטעעויות, מבנים שיריים, דימויים מודעים ומכוונים, תכנית, ארגון, אווירה עשויה. רשימת העובדות במיטב סדרן ועל-פי קנה-המידה האישי עושה את שלה.

אהבת החילוניות, הדברים היומיומיים המתרכבים יחד בקאליידוסקופ אישי, מופיעה כאן בהגדרה, בהצהרה, ולמעשה גם הנסיון להעביר נושאים שאינם עצמים מושגים מופשטים כגון נקיון, חינוך, אהבה, געגועים, עים, עובר את פריטי האינוונטר: "אהבה היא מעשה / ...אהבה היא מידע / מה אני שווה"; "אהבה היא מידת היופי של כל אדם שאני מכיר".

ההזדהות עם פריטים—פעולה הפוכה להאנשה הטיפוסית בשירה—גם היא חלק מן המעשיות, החיוניות, החילוניות והאופטימיות של ספר זה. בקשר לחינוך, כתב שבתאי: "אני מרגיש / את החינוך / כל ספר / צמוד / לדחיית סיפוק / לא לברוח, / להבין. / כל ספר / גם הנדסה / גם ידיעת הארץ / הפיתה היא מקום נוגע / ללב / באיזשהו אופן הרגשתי / שאני ארוץ / ארוץ צנוע / ארון הוא כלי / תרבותי / הקולב / צמוד לביגוד" (עמ' 40—39).

חלקו השני של הקובץ—חלקו הקטן—שירים על פאריז. יש בו מן הריחות, השמות, האווירה, ובכל זאת נראה כי עוד ישוב שבתאי לעסוק בה, כמו ששב ועסק בילדותו אחרי "חדר המורים", קובץ-שיריו הראשון שיצא ב-1966 ושוב הוכלל בקובץ הזה. **צ.ג.**

אמור פלאים

בקטע משיחה המובא על עטיפת הספר מצ"ע המשורר על האפשרות להבחין בסדר

* רן עדי, אמור פלאים ספר איך כמו סער שמיי (שירים); הוצאת הקיבוץ הארצי ה'שומר הצעיר, מרחביה—ת"א, 1973; 196 עמ'.